

Libellen van laagveen

Algemene soorten

houtpantserjuffer
variabele waterjuffer
grote roodoogjuffer
kleine roodoogjuffer
vuurjuffer
viervlek
bruine glazenmaker
smaragdlibel
steenrode heidelibel

Schaarse en zeldzame soorten

noordse winterjuffer
donkere waterjuffer
vroegse glazenmaker
groene glazenmaker
glassnijder
gevlekte glanslibel
bruine korenbout
gevlekte witsnuitlibel

groene glazenmaker

Nederland is een rijk libellenland. Maar liefst 71 van de 95 libellensoorten van Noordwest-Europa zijn binnen onze landgrenzen waargenomen. Sommige soorten zijn algemeen en kunnen bij veel verschillende watertypen gevonden worden. Andere soorten zijn juist kritisch en komen alleen voor in een specifieke biotoop. Als deze soorten duurzaam voorkomen in een natuurgebied dan is dat een duidelijk signaal dat het goed gaat met het beheer van dat gebied. Libellen hebben dus een indicatorwaarde: ze zijn een kroon op het werk van natuurbeheerders en waterbeheerders!

De Vlinderstichting

De Vlinderstichting zet zich in voor het behoud en herstel van vlinders en libellen. Dit doet zij door inventarisaties en onderzoek, maar ook door beleidsbeïnvloeding, advisering en educatie. De medewerkers hebben de steun van 1.750 vrijwilligers en ruim 5.000 donateurs.

Met dank aan:

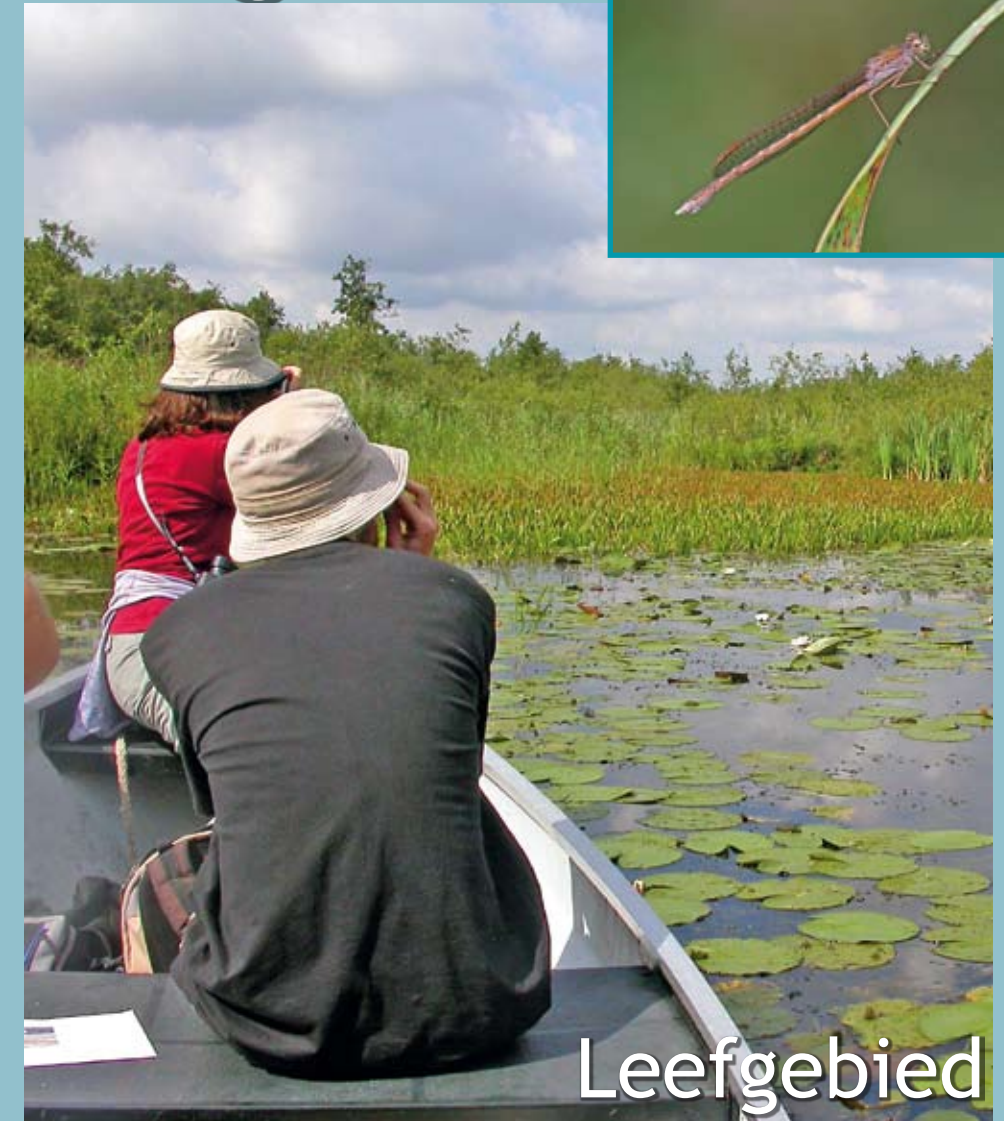

De Vlinderstichting
Mennonietenweg 10
Postbus 506
6700 AM Wageningen
0317 467346
info@vlinderstichting.nl
www.vlinderstichting.nl

Tekst: Tim Termaat. Foto's: Albert Vliegenthart, Tim Termaat, Kim Huskens & Jaap Bouwman. Foto voorzijde: noordse winterjuffer.

Vormgeving: Liesbeth van Agt & Nicolienne Peet © De Vlinderstichting 2010

Laagveen

Leefgebied van libellen

gevlekte witsnuitlibel

variabele waterjuffer

steenrode heidelibel

grote roodoogjuffer

Laagveen als leefgebied voor libellen

Laagvenen zijn moerasgebieden op de grens van hoog naar laag Nederland, die ontstaan zijn door turfwinning in het verleden. Meestal is daardoor een fijn netwerk ontstaan van sloten, kleine plassen (petgaten) en grotere plassen. Veel van deze wateren zijn klein en als gevolg van natuurlijke vegetatieontwikkeling groeien ze langzaam dicht met planten. Dit proces wordt 'verlandings' genoemd. Zonder ingrijpen kan de verlandings zover doorgaan tot er uiteindelijk hoogveenbos ontstaat.

Voor libellen zijn verlandende sloten en petgaten zeer waardevolle biotopen. Laagveenwateren die in dit stadium verkeren zijn rijk aan veel verschillende vegetatiestructuren; er groeien zowel ondergedoken waterplanten, drijvende waterplanten, planten die uit het water steken en veel verschillende planten op de waterkant. Dit zorgt voor een grote variatie aan schuil- en eetgelegenheden voor libellenlarven. Het aantal libellensoorten dat in laagveengebieden voorkomt is dan ook groot. Voorbeelden van specialisten zijn de noordse winterjuffer, donkere waterjuffer, groene glazenmaker, gevlekte glanslibel, en gevlekte witsnuitlibel. Algemene soorten die veel in laagveengebieden voorkomen zijn variabele waterjuffer, vuurjuffer, grote en kleine roodoogjuffer, smaragdlibel en viervlek.

Laagveengebieden zijn het meest soortenrijk als ze schoon, matig voedselrijk water hebben en er veel verschillende stadia van de verlandings aanwezig zijn. Een bijzonder soortenrijk watertype zijn sloten en petgaten die begroeid zijn met krabbenscheer. De larven van veel libellensoorten vinden prima onderdak tussen de stekelige bladen van deze waterplant. De groene glazenmaker zet haar eitjes zelfs uitsluitend in krabbenscheer af.

vermesting

verdroging

intensief schonen

vuurjuffer

glassnijder

Beheer

Laagveenlibellen zijn gebaat bij maatregelen die gericht zijn op het behouden van sloten en petgaten in verschillende stadia van de verlandings. Dat betekent dat op gezette tijden een deel van de wateren moet worden vrijgemaakt van vegetatie. Ook kunnen nieuwe petgaten worden gemaakt. Door de verschillende wateren in het beheer te laten rouleren blijft de nodige afwisseling behouden en vinden de libellen ieder jaar opnieuw weer geschikte voortplantingsplaatsen. Ook het maaien van oevervegetaties kan het beste gefaseerd gebeuren.

Wanneer de baggerlaag te dik wordt moet deze, wederom gefaseerd, worden verwijderd. In wateren met krabbenscheer kan dit het beste in de zomer met behulp van een baggerpomp worden uitgevoerd. Zodoende kan de bagger namelijk onder de krabbenscheerplanten vandaan worden gezogen, zodat de planten (en de libellenlarven) intact blijven.

Op het land kan gezorgd worden voor een afwisseling van graslanden, ruigte en bos. Hierdoor ontstaan luwe plekken die geschikt zijn als jacht- en rijpingsgebied voor volwassen libellen. Om de invloed van te voedselrijk water in laagveengebieden terug te kunnen dringen zijn meestal regionale afspraken over de waterhuishouding nodig.

vroege glazenmaker

donkere waterjuffer

bruine korenbout

Bedreigingen

Watervervuiling heeft in veel watergebieden geleid tot het verdwijnen van mooie verlandingsvegetaties en dus van laagveenlibellen. Met name de toevoer van voedselrijk water van buiten het laagveengebied leidt vaak tot problemen. Enkele snelgroeiende plantensoorten winnen het dan van veel andere en bovendien vindt er dan een versnelde ophoping van bagger plaats, wat ongunstig is. Zonder ingrijpen zorgt het natuurlijke proces van verlandings ervoor dat een laagveen-

gebied met libellen verandert in een bos zonder libellen. Het is dus nodig om af en toe weer petgaten en sloten open te maken, zodat verschillende verlandingsstadia aanwezig blijven. Maar teveel beheer leidt ook tot problemen. Wanneer bijvoorbeeld een sloot met krabbenscheer in één keer wordt opgeschoond, is hij niet meer geschikt voor de groene glazenmaker.